

A REDABAS alkalmazásakor lehetőség van egy indexállomány csatolására. A 700. rekordhoz való hozzáférés azonban még így is 10 másodpercnél hosszabb ideig tart. Mindezek miatt saját szoftver kifejlesztésére is szükség lesz. A menüprogram segítségével a keresőkérdést pontosítani lehet majd, és gyorsabbá válik a hozzáférés is. 700 rekord közül az utolsó hét másodpercen belül hozzáférhető lesz majd.

A ZIID könyvtárban a folyóiratok és tájékoztatói eszközök állomány- és forgalmi nyilvántartásának alapján elsőként kétféle állományszerkezetet (KATALOG.DBD és AUSLEIHE.DBD) próbáltak ki.

A KATALOG.DBD tartalmazza:

- ▶ a forrás teljes címét,
- ▶ jellegét (folyóirat, vállalati vagy tájékoztató kiadvány),
- ▶ az NTMIR-rubrikátor első szintjének megfelelő jelzetet,
- ▶ a devizanemet,
- ▶ a forrásdokumentumot melyik kereskedőtől és mióta szerzik be,
- ▶ az utóbbi évek előfizetési díját.

300 karakterbe befér a szükséges információ, így 1000 cím adatai ráférnek egy 5,25"-es floppy-lemezre. A címekből mutatót is szerkesztenek.

A KATALOG.DBD módosításával hozták létre a kölcsönzési állományszerkezetet (AUSLEIHE.DBD). Ezt kiegészítették úgy, hogy tükrözze a tényleges állományt, a házon belüli és könyvtárközi kölcsönzést. Viszonylag hosszú (800 karakteres) mezőt kellett kialakítani a várható kölcsönzési mozgás miatt, bár kódokat és rövidítéseket is alkalmaznak.

A katalógushoz és a kölcsönzési nyilvántartáshoz menüprogramot fejlesztettek ki. A cím segítségével a képernyőn megjeleníthető a kért rekord. A rekordok a kurzor funkcióval módosíthatók, bevíhetők, törölhetők. Ha a kért cím nem szerepel az adatbázisban, a kérés a képernyőn marad, hogy a parancsot korrigálni lehessen, vagy a rekordot be lehessen vinni. A REPORT funkcióval állományjegyzékek készíthetők.

A jövőben a folyóiratok, prospektusok és tájékoztató eszközök összes munkafolyamata számítógépre kerül majd. Egy-egy új folyóiratszám beérkezésekor a kölcsönzési nyilvántartásból le hívják a címet és az állomány-nyilvántartásba bevezetik az adott számot. A számlák beérkezését hasonlóképpen regisztrálják. A REDABAS segítségével bármikor összeállíthatók jelentések (pl. az utóbbi évek árainak összevetése egy bizonyos pénznemben, vagy valamely szakterület vagy ország folyóiratainak állományjegyzéke).

A szakkönyvtárak állományában jelentős részt képviselnek a monográfiák és a kereskedelmi forgalomba nem kerülő irodalom is. Jelenleg ezek számára dolgoznak ki megfelelő adatállományokat, mutatókat és alkalmazói programokat. Különösen a kereskedelmi forgalomba nem kerülő kiadványok regisztrálását és használatát kellene megkönnyíteni, ezekből ugyanis naponta több tucat érkezik a könyvtárakba.

Amint a példák is mutatják, a személyi számítógépek segítségével lépésről lépésre ésszerűsíteni lehet a könyvtári munkafolyamatokat. A REDABAS szoftver igen könnyen a könyvtárak adottságaihoz igazítható.

/REDDMANN, H.-D.: Rationalisierungseffekte in der Bibliotheksarbeit durch den Einsatz eines Personalcomputers. = Informatik, 34. köt. 2. sz. 1987. p. 45–47./

(Hegyközi Ilona)

A csehszlovák népgazdaság informatizálása és a szakirodalmi információs rendszer

Jelenleg van folyamatban a csehszlovák népgazdaság 2005-ig szóló fejlesztési koncepciójának kimunkálása. Ennek keretében illeszkedik bele az informatizálási koncepció, amelynek egyik jelentős összetevője a szakirodalmi információs rendszer informatizálása.

Sem a népgazdaság, sem a szakirodalmi információs rendszer informatizálásában nem kell – szerencsére – a nulla pontról elindulni. Az utóbbi évtizedben e szempontból több öröndetes fejlemény figyelhető meg. Így: felgyorsult az egyes népgazdasági ágazatok számítástechnikai eszközökkel való ellátása; számos ágazatban fejlődött a termelő és nem termelő folyamatok automatizálása; viszonylag jelentős programozói kapacitások keletkeztek, még-

pedig magas színvonalon; a szakirodalmi információs rendszeren belül előrelépés történt a bel- és külföldi távközlési kapcsolatok megteremtése és az információs rendszerek automatikus összekapcsolása terén; az automatizálási programok koncepcionálisan világszínvonalon állnak; az informatika mindinkább alkotórészévé válik az oktatásnak; intenzifikálódott (főként a fiatalság körében) az információhasználatra való nevelés; a kutatás több vonatkozásban foglalkozik az informatika perspektivikus műszaki és technológiai problémáival.

Ennek ellenére be kell vallani, hogy az iparilag fejlett országokhoz képest Csehszlovákia elmaradása az informatizálás terén még mindig számottevő. Az elmaradás főbb területei: a számítógépi eszközökkel

való felszereltség továbbra is elégtelen és kevésbé célirányos; fejletlen a távközlőhálózat; itt-ott mindmáig ellenérzéssel fogadják az informatizálást. Ennek következtében a fejlődés féloldalas, a tényleges eredmények hasznosítása korlátozott. Különös akadályozó tényező, hogy a szervezeti és irányító struktúrák érintetlenek maradtak, és nem igazodtak az informatizálás megkívánta irányokba.

A fentieket a szakirodalmi információs rendszerben még sajátos problémák is kiegészítik. Ilyenek: az információfeldolgozás inkompatibilitása, ami a hardver- és szoftvereszközök inkompatibilitásából adódik; az adatátvitel lehetőségeinek korlátozott volta, ami a felhasználók körét szűkíti le.

Egy informatizált népgazdaságban a szakirodalmi információs rendszernek a következő feladatokat kell ellátnia:

- ▶ az állami vállalatok megfelelő működése, különösen az innováció és a vállalkozói szellem gyorsabb terjedése érdekében a rendszernek biztosítania kell az alapvető tudományos-műszaki és gazdasági információkat;
- ▶ hozzá kell járulnia a tudományos-műszaki fejlesztés információellátásának minőségibbé tételéhez, mégpedig az új műszaki irányzatokra, az új gépgenerációkra és technológiai rendszerekre való intenzívebb orientálással;
- ▶ minőségi információkat és elemző tanulmányokat kell szolgáltatnia a műszaki fejlesztési stratégiák kimunkálásához, az egységes tudomány- és műszaki fejlesztési politika létrejöttéhez.

A felsorolt feladatok ellátása feltételezi a szakirodalmi információs rendszer "transzformáló" képességének jelentős fejlesztését. Nevezetesen azt kell elérni, hogy a rendszer a végfelhasználó számára – legyenek azok kutatók, fejlesztők, vállalati és központi irányítók – minél több szükségletet szerint csoportosított és feldolgozott külföldi információkat közvetítsen.

Azt is figyelembe kell venni, hogy nemcsak külföldi információ "az információ". Ebből következik, hogy a szakirodalmi információs rendszert a népgazdaság többi – statisztikai, vállalati, termék-, szociális stb. – információs rendszerével kompatibilisan kell informatizálni.

Az informatizálás egyik, egyre lényegesebbnek tűnő kérdése: "Ki állja e korántsem olcsó fejlesztés költségeit?" Nyilvánvaló, hogy a vállalati önállóság

megvalósulása következtében a vállalati komplex információs bázisok megteremtése vállalati feladatkör lesz. Ám ezek az információs bázisok csak akkor lehetnek majd igazán működőképesek, ha az információk egy meghatározó részét, köztük a szakirodalmi információkat lesz honnan "le hívniuk". Noha ezek a "le hívások" lehetnek pénzes szolgáltatások, mégis: központi dotáció kell a központi adatbázisok megteremtéséhez és naprakészen tartásához. Konkrétan néhány országos céladatbázis, központi nyilvántartás (anyag-, kutatási jelentés-nyilvántartás stb.) kifejlesztésére és megbízhatóan működő távközlőhálózat telepítésére volna szükség (ebbe ezer-ezerötszáz csehszlovák települést kellene bekapcsolni). A külföldi szakirodalom beszerzésében kívánatos a nagyobb koncentráció kialakítása, nevezetesen azzal a ténnyel harmonizálva, hogy a külföldi adatbázisokhoz való kilépés is centralizált.

Az informatizálás sikere nagymértékben függ a devizális eszközöktől. A vállalati szférában – legalábbis egyelőre – kevés a deviza. Hogy a költségvetés e tekintetben ne legyen "szűkmarkú", esetleg üzletet lehetne kötni a külföldi adatbázis-szolgáltató központokkal (a csehszlovák inputok szolgáltatásáért biztosítsanak kedvezményes vagy ingyenes hozzájárulást az ország számára az adatbázisokhoz), esetleg megkísérelni angol nyelvű KGST-adatbázisok mint cserealapok létesítését (pl. a VINITI-vel együtt).

Az informatizálás sikere attól is függ, hogy a szabványosítás és az árképző tevékenység ki tudja-e majd elégíteni a növekvő szükségleteket. Ez központi felkészülést igényel.

Végül: az informatizálás megkívánja a szakirodalmi információs rendszer strukturális reformját is. Az eddigi vállalati információs helyekről való gondoskodás mindinkább vállalati hatáskörbe megy át. Az országos szervek információellátását nyilvánvalóan szakosított és ágazati információs központoknak kell biztosítaniuk, továbbá – mint már volt róla szó – ezeknek kell a vállalati komplex információs rendszereket is meghatározott szolgáltatásokkal "feltölteniük". Az állami információpolitikának is ezekkel az intézményekkel kell elsősorban számolnia.

/KUBÍK, J.: Program informatizace a soustava VTEI. = Ceskoslovenská informatika, 30. köt. 11. sz. 1988. p. 321–324./

(Futala Tibor)

A MISON-adatbázisok hasznosítása Bulgáriában és Csehszlovákiában

A Nemzetközi Társadalomtudományi Információs Rendszer (Meždunarodnaâ Sistema po Obščestvennym Naukam = MISON) 1976-ban jött létre, s a benne részt vevő tudományos akadémiai könyvtárak

és információs központok aktivitásának köszönhetően, viszonylag rövid idő elteltével ért el reális eredményeket.